

جسین جناب مولانا مولوی محمد شبلی صاحب نعمانی کی وہ فارسی نظمیں مناسب
 طور پر ترتیب دی گئی ہیں جو مختلف قومی جلسوں اور خاص خاص تاریخی موقعوں
 پر لکھی گئیں اسکے ساتھ بعض قدیم مذاق کی نظمیں اور تشبیہ و نزل کے اشعار
 بھی شامل ہیں۔ بہر نظم کے شروع میں تاریخ تصنیف بھی لکھ دی ہے۔
 کہ زمانہ کی امتداد اور مختلف حالتوں کی اقتضائی کلام کے مدارج میں وقتاً
 فوقتاً جو تفاوت پیدا کیا ہے اسکا اندازہ ہو سکے

مطبع عینہ آگرہ میں محمد دریا خان صفوی کی اہم چھاپی

۱۸۹۳ء

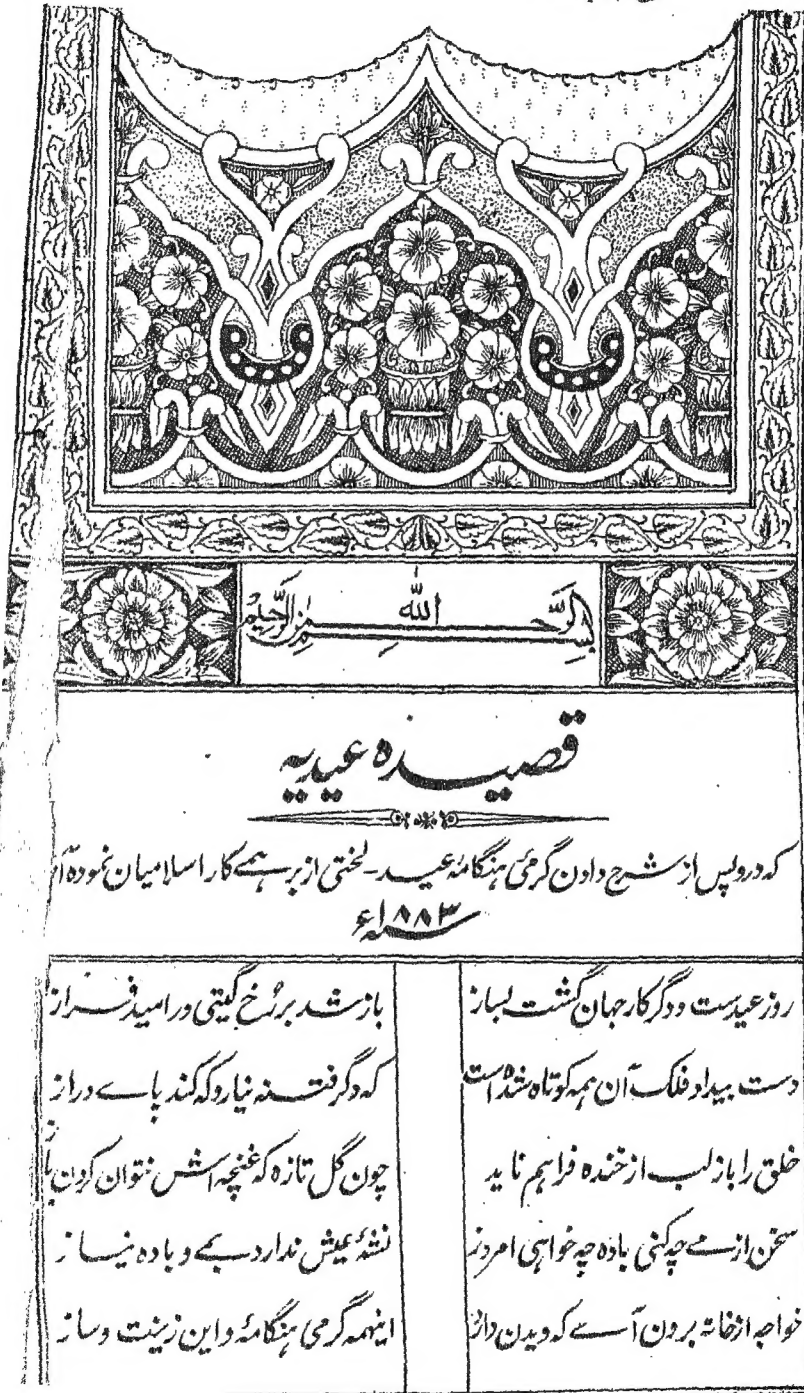
PE709

مجموعہ

جنسین جناب مولانا مولوی محمد شبلی صاحب نعمانی کی وہ فارسی نظمیں مناسب
طور پر ترتیب دی گئی ہیں جو مختلف قومی جلسوں اور خاص خاص تاریخی موقعوں
پر لکھی گئیں اسکے ساتھ بعض قدیم مذاق کی نظمیں اور تشبیہ غزل کے اشعار
بھی شامل ہیں۔ ہر نظم کے شروع میں تاریخ تصنیف بتی لکھ دی ہے۔
کہ زمانہ کی امتداد اور مختلف حالتوں کی اقتضائی کلام کے مداح میں وقتاً
وقتاً جو تفاوت پیدا کیا ہے اسکا اندازہ ہو سکے

مطبع میسرور احمدین محمد قادیان صوفی کی تمام چھپا

۱۸۹۳ء

مردمان بین که ز هر ناحیه گرد آمده اند
 همه ذر راه طلب گرم نفس چون خورشید
 مردمان بسکه ز هر گوشه فراز آمده اند
 آن یکی جلوه فروشش آمده در خانه زین
 بن یک از تابش خورشید پرده پرده برشته برو
 به عظار است عمامه از روی شرف
 ز راه ساده هم از کلبه تنهایی خویشش
 گه به شوکت و گه با همه تمکین و شکوه
 عیسی چند نشستند و زانو و انگه
 مفتی شهر هم از جاباماست برخاست
 آنچه بایست از تریل و سکون در قرأت
 پس در خطبه بعد رمود باد از بلند
 شاخ و برگ سخن آهسته و آهسته و از جا فرتم
 شور برخاست ز مردم که مبارک بادا
 در سخن بود یکی که غم دینار ستم
 کودک از روی ادب عرض نیایش میکرد
 پدر از مهر بپاسخ پسرش را گفت

هر یکی در هنر خویش ز دیگر ممتاز
 عید که کعبه و شان و شمت نوزادان حجاز
 نگه از تنگی جابا رخنه یابد باز
 وان دگر بر زده بر بود ج زربالش تاز
 وان دگر در کف چتر شده جلوه طراز
 شعله را کرده چو شتر آید دراز
 با کفن خرقه خود رفت برون بهر نماز
 خلق در عید که آمد ز ره صدق و نیاز
 راست چون سر و ستاوند پی ذکر و نماز
 با همه صدق و صفا با همه اخلاص و نیاز
 همه برو چه حسن کرداد آن صمتار
 خطبه چون سخن قیامت محبوب دراز
 خود گویم که چو آنجام پذیرفت آغاز
 عید و این گرمی هنگامه و این زینت و نیاز
 دیگر گفت علی الرعمی پیر کجبار
 پیر گفته صد و سی سال ترا عمر دراز
 مر حبا ایک الله بعد از ممتاز

حیث کاین شور و طرب یکدیگر نبخشیش نمائند
 جمیع اسلام چه باشد بهوت تیر بلا
 فرق نبود بحقیقت ز محرم تا عید
 خود همان جمیع که میداشت بهم تیغ و قلم
 آنکه در انجمن فضل نمیداشت همال
 آنکه جان در تن افسرده معنی بدید
 بهیئت و بهند سه رایایه از گوشت بلند
 نظم او بشکر و آنکه سخن از سحر بگویی
 یاد آن رونق بازار بهر در تبعداد
 قوطیه آنکه از کسب بهر کرد و رنگ
 خود همان جمیع که از اخست بلیوق علم
 آنکه پامال خراشش چه خراسان و چه پارس
 آنکه دایم به حسین و اعراسجودش برداشت
 روم را روزه بر اندام ز بانگ غضبش
 فتح را از پی طاعت خرم تیغش محراب
 ریح او بود که تاج از سر قیصر بود
 اینک آن قوم بجالیست که نتوان گفتن

چه کند عید بدردی که بود صبر کرد از
 نبود و کوچ باخت بایشان فلک و بهر ساز
 آه از فتنه گری های سپهر کج باز
 خود همان قوم که بوده است بهر پایه فراز
 آنکه در بزم گمراهی سر نمودش انبان
 آنکه برداشته قفل از در گنجینه راز
 منطق و فلسفه را و ادب هم از یب و طرا
 نشر او بین و در قصه سخنان از اعجاز
 یاد آن گرم هنگامه فن در شیراز
 و آن سلمه نو که اطالیه باو داشت نیاز
 آنکه براج فلک سودا گاه گشته رناز
 آنکه تاراج نگارشش چه عراق و چه حجاز
 آنکه تسلی حق بنجاک در او کرد مناز
 هند را غلغله مقدم او ز هر گداز
 سخت را بهر پرستش در او کعبه راز
 تیغ او بود که شد بادل کسری همراز
 خود به بین تا بچه انجام رسید آن آغاز

<p>دست هر یک شده از دامن مطلب کوتاه همه را از ستم حادثه خون گشته جگر غم بدان مایه که هرگز نتوان دیدنی ناله بیهوش است بر آید ز دل خسته ما هی چه سازیم و خود از دست که فریاد کنیم هر چه بر ماست هم از دست سیکاری است ز هر کس که این قصه غم گوش کند گردین نظم کیمیت قلم از پویه بیاورد عذر من ندکه محال است بیک نظم دو</p>	<p>هر یک که رانه همین غصه زبان گشته دراز همه را شیوه سبب چارگی و عجز و نیاز دیده از اشک و دل از غصه و جانها گداز شیشه را هست بهنگام شکستن آواز ✓ کین جفا با همه از ماست با آمده باز گل نیست ز بخت و فلک رسیده ساز دانا نیست جگر خون کن و اندیشه گداز بال و پر بخت اگر مرغ سخن سپرد از داستان غم و افسانه محمود و ایاز</p>
	<p>شرح این حادثه از شبلی و نخته بخواد شب بود کوه و افسانه دراز است و دراز</p>
<p style="text-align: center;">ترکیب</p> <hr/> <p>که در چارمین بزم تعلیم معتقد مقام علی گله موزنه و سبب ۹۰ اشعار انشاء نموده آمد -</p>	
<p>چیت کین بزم با این دگر است طراز بزرگاهیت همانا همه برگ و پیراهان</p>	<p>حیدر خمی برد اینک که بدین تریت ساز جلوه گاهیت همانا همه رنگ و همه بوی</p>

مژده باد اهل نظر که تماشا مفت است
 بسکه شور طرب از خاک بگردون برشد
 مان به آئین ادب آئی که سراسر بزم
 بزم را تا چقدر در پایه بلند است امروز
 در صفت صد جوان حوصله پیکر بنگر
 و آن گرانمایه بزرگان که ز بیتاب به شوق
 همه خوشنویس و همایون نفس و پاک نهاد
 که حدیث از شرف نسبت ایشان گردد
 قره بزم نگر - گر می بنگامه به بین
 باز لخته یونجه نیم و در ذوق سخن
 انتظار تو و شوق تو چو از حسد گذرد
 تنیست گویم و از جوارم از جو بخش طرب
 با همه فربه و فربه با همه تکین و شکوه

شاید بزم در چپ سره بر افروخت بنار
 باز این گنج بد فیروزه پرست از آواز
 پرده دیده بود و فرشت به پند و دراز
 بسکه والا کمران اندر و جلوه طراز
 رهبر قافله نایب شیب و سبب از
 در نوبت تند بپای طلب این راه دار
 همه دلتش طلب و دیده و رد نکته نواز
 انجمن را توان گفت که بر خویش بنار
 در به زبسی که چهره این همه زیست طراز
 ندیم پانچ و افسانه ز سر گیرم باز
 لاجرم برده کشایم ز رخ شاید باز
 مژده بر مژده رسانم که بعد زینت و باز
 چارین مجلس تسلیم نهادند آغاز

ہی چه آغاز - کہ پیرایہ ایام است این
 ہی چه آغاز کہ طغراس صد انجام است این

مان یدریوزہ فیض آئی و سوا سبب
 ہیج جاے نتوان یافت بہر جا بنگر

مان بیاحرصہ کہ شوق و تمنا بنگر
 انچه از گرنے بنگامہ فانیو ہے ناز

<p> دیدہ ہا۔ راہمہ حیران تماشا بنکر ہمہ راجاے۔ درین بزم دل آرا بنکر قرۃ تابش اقبال۔ بہ سیما بنکر وان نذر پیر احمد طوطی شکر خا بنکر وان دگر را کہفت۔ آن دفتر انشا بنکر شبلی دل زودہ را۔ نغمہ پیرا بنکر پس۔ زجا رفتن دہامی شکینا بنکر انچہ بر مار دواز چرخ ستم زابنکر اینک آن نغمہ را ما یہ سودا بنکر اینک آن نسخہ اسلام مجتزا بنکر خان دماننا ہمہ در رفتہ بیغما بنکر وان دل آشوب شکر خذہ اعدا بنکر انچہ بر مار دواز جور۔ ہم ازما بنکر </p>	<p> گوشما۔ محو لہاے دل آویز بسین آن گرانمایہ بزرگان کہ بدانش مثل اند ور نشان مے طلبی۔ بہر شناسا بودن نگہ از مہر۔ سونے حالی آژادہ فکن آن یکے را لب۔ آن نغمہ بجانسوز بہین پس از ان پایہ فرو آئی وہ پائین بساط نالہ چند کہ ریزد ز لبش باز شنو تا بسجی کہ قتالش نبود بی چہیز ہر چہ از مشوک اسلام شنیدی زین پیش اینک آن دفتر اقبال۔ پراگت وہ بہین دودمان ہا۔ ہمہ گشتہ تہ حرمان۔ دریا ب آن جگر دوز فغان سنجی احباب شنو بگذر از کجروی چرخ و گونہ ساری بخت </p>
<p> چند۔ با بخت و فلک۔ دست و گریبان ہائیم صرفہ آنت کہ از کردہ پیشیمان ہائیم </p>	
<p> نخل اندیشہ ہا هیچ نیا در و شمر گرچہ۔ صد بار گفتیم و بگوئیم و گر </p>	<p> روزگار است کہ سر گشتہ سعیم۔ مگر ہر چہ گفتیم و شنیدیم۔ بجای نہ رسید </p>

<p> هیچ از نادک تدبیر نیابد بر نشان چار سال است که این جاوه نوردیم و هنوز تاجچه سودا است که در عرضه سالی دوسه روز تاجچه سودا است که در بزم نهجی سخن هم زهر ناحیه - دیده و ران جمع آیند آن یکے گرم - ز جاجیز و دواستند بر پا هم بر آن حرف دلاویز بر بان و حج حاضران جمله به تسلیم و به انکار آیند پس فراوان سخن از گفته و نا گفته روز دوسه بجای که گزینند به پایان سخن بعد از آن کاغذی به نگامه نشیند از پائے آن سخنها همه افسانه و افسون گردد دل زانده تیشه می گردد و یاران عزیز </p>	<p> همه بگذار - همین کاغذ سر را بنگر حاصل ما نمود زان همه جز بوب و دگر نغمه چند سر ایند با رنگ اثر مصرعی چند به افتد و بخوانند از بر و آنکه آن دست پارینه کشانند از سر رویه بزم آورد و بسخنه نهند اندر محضه گوید آن گونه که رسم است در آیین هنر خود گمان برده که از پی بوش نفع خواهد تا بجای که خود آن حرف شود یک دست جمله دارند قبولش که ازین نیست مضر بزم به هم شود و خلق شود - راه سپر آن بنا به همه یک باره شود زیر و زبر مست خشنود بغفلت کرده تا سال دیگر </p>
<p> خود همین است گز آئین طبل گاری ما وای بر ما و برین همزه زیان کاری ما </p>	
<p> چند سال است که یک کس ز عین زان ما تاجچه نیز گیسو ما و دوازده سپهر </p>	<p> می ندانست که چون میگردد دلیل و نهادر تاجچه در باخت ز بازی فلک عربده کار </p>

از غلط کارے مایوس سلام چه رفت
 غافل از کار و هم از فتنه گری های فلک
 همه را با دود و دوشینه فرود نه خواب
 مایه نمان بست بخواب اندرون رنگ سپهر
 سختی و هم چو از حوصله بصر گذشت
 لب بر از موی که آه این چه جفا رفت با
 هر یکی گرم براه طلب افتاد چنان
 گر چه راندند درین ره به نشیب و فراز
 هم ز بے راه روی بود که باین تنگ و پوی
 از تنبیه کارے و بر باد می مایه بچکا ست
 بستی بخت - هم امر و ز چنان است که دی
 داورا لیکه جبر انداز و جهان بخش توئی
 میسند اینکه نشیند باین روز سیاه

تا چه بودیم و چه هستیم چه داریم شعرا
 فراغ از خویش و هم از خستگی خوشن بیا
 همه را مستی پیشینه در فرود نه خمار
 فتنه سخت نه چند آنکه توان کرد شمار
 بر گرفتیم سر از خواب و سر اسیر و نزار
 دل در اندیشه که هی تا چه بود چاک کار
 که در آن پویه ندانستی روز از شب تار
 پایها گر چه درین مرحله ماند از رفتار
 خود باین نزل مقصود نیست و گذار
 مایه نمانیم و همان بر همی شهر و دیار
 حالت جمله - هم امسال جهان است که بار
 بندگان تو دریغ است که باشند زار
 خاک بوسان سر کوی رسول محتار

داور - مان میسند اینکه درین کد باشیم

ما که از حلقه بگوشان محمد باشیم

نامہ

بنام خواجہ امین الدین صاحب لکهنوی

متضمن

حالات سفر از لکھنؤ تا حیدرآباد

۱۸۹۱ء

<p>کہ ترا فضل خدا باد بہر حال پناہ تا بجائے کہ سی در سہم آن در گاہ صاحب لطف و کرم صیبری اللہ فلاک ہم دعا گوے و ہم آئین ادب دار نگاہ ہر چہ پیش آمد از واقعہ در عرضہ راہ تا چہ گویم کہ چنان گشت مرا حال تباہ دل حریف غم و لب بمغس نالہ و آہ آن مباد کہ تہم باز بگیرو ناگاہ از قضا خاد کے نیز نذر ام ہمراہ تا چہ حاصل بودم زین سفر طاقت کاہ بزبان بود کہ لا فتوۃ الا باللہ</p>	<p>مرحبا قاصد فرخندہ بن گام براہ تیز تر بسر و دور راہ میا ساے دی حضرت خواجہ امین او صلی اللہ بہ چہ نیاز آئے و زمین بوس و نہ جبہ بجاک پس زمین عرض سلامی کن و انگاہ بکوی کز تو رخصت شدہ چون دل بہادرم بسفر با صد اندیشہ بکا اسکہ زبشتم ناچار کہ غم اینکہ ہنوزم اثر حسرت ز ضعف کہ غم اینکہ رہ دور و دراز آمد و من پڑ کہ غم اینکہ چو از قافلہ دور افتادم با صد اندیشہ غرض دل بہادرم بسفر</p>
---	--

لطف حق بین که بیک چشم زدن باز نماند
 همه رو من بخت ستند بجا لکمه دو کس
 مصطفی احمد زان هر دو یک بودیم
 در میان گرچه نه بد سابقه معرفتی
 آشنایان بمن رو بیاورد و بگفت
 از کجا میرسی و عزیمت کجا میسازی
 گفتم آهنگ دکن دارم و بس و لشکر
 نه رفیق که پناهم بود از پنج سفر
 چون حدیث من و حیرانی من باز شنید
 گرچه بر ساوگیم خنده زدن خواست همی
 دل قوی دار که یار تو ام و در هر حال
 زین سخن خاطر ام آسود و قوی دل گشتم
 اول آبرسته هستی راند و چو بایستی بگذشت
 چون به بھوپال رسیدم ز کسان پیدم
 سید آن قافلہ بالا که در کشور فضل
 هم از ان جمیع یکے گفت که آری دیروز
 چون ز بھوپال گذشتم بهنگام هم آمد

زان همه غصه داند و مرا بارال
 که من از حالت شان بیچ نبودم آگاه
 که زاعیان او ده منفرد ست از اشیاء
 از عزیزانش یکے کرد و نامم آگاه
 دیگر گاه هست که مشتاق تو بودم و الله
 دین چه حالت که رنگ تو هست چو گاه
 که جدا مانده ام از قافلہ با حال تباه
 نه اینست که با حرف زدم گاه بگاه
 گفت لاحول و لا قوۃ الا بالله
 لیک رحم آمدش و گفت ازین غصه بکاه
 هرگز از خدمت تو دوست ندارم تو ماه
 هم درین فرصت کالسه برفت و برآه
 کانیور آمد و افزود و بعبست ناگاه
 بهیچ دایند کزین راه گذشتت آن شاه
 او بود شاه و حریفان و گریل و سپاه
 او گذشتت است ازین راه بهنگام بگاه
 منتظر تازه که افروز و در آن روز گاه

ہر طرف سے نگری سہو چمان بود چمن	ہر کجائے گدزی آب روان بود و گیاه
آند آن محلہ ہائیں لب آمد و پس	بر سیدیم در اقلیم و کن ہفت مہ ماہ
لدا لکھ کہ با این سفر دور و دراز	کہ شب بار و ز سہ تاریخ گذشت ست بد
طبع من بہت بہر وجہ کہ جوئے خرم	حال من بہت بہر گو نہ کہ خواہے و نخواہ

الغرض چون ز شب ہفتم پاسبی بگذشت
حیدر آباد رسیدیم و سخن شد کوتاہ

ترکیب بند

— ❖ —

در ۹۱۵۹ء آن عزیزیل **سید احمد خان** صاحب باجمعی از ویدہ و ران روی بہ حیدر آباد
آوردند۔ در انجا بہ صدارت جناب نواب اقبال الدولہ وقار الامر انجمنی ترتیب یافت
سید و دیگر عزیزان لختی از حقیقت حال مدرسۃ العلوم گرفتند و بہر مزینہ آن
بزرگان آن دیار یادری خواستند۔ مصنف ہم کی ادجلہ گدایان بود لب سوال
بدین آہنگ کشاد

ایسے بزرگان گرانمایہ و اصحاب کبار	ایسے عزیزان و فاپر و روا شلاص شعار
ہیچ دانید کہ ماراہ نور دان و کن	ہیچ دانید کہ ماتازہ غریبان دیا
تا چو جویم و چو خواہیم و چہ در سر داریم	چہ کسانیم و رسیدیم درین جا بچہ کار

طے نمودیم چرا این سفر دور و دراز
 گر چه این ناحیه بس دلکش و خرم است
 ہر طرف سے نگری لالہ بود یارِ حسان
 لیک این جملہ ز مادل نتواند بردن
 این ہمہ سیر و تماشائے بآن سے ارزد
 از تماشائے گل و لالہ چہ بندیم
 پے توں برو کہ ما را سر و سودا می بہست
 می نہ بینید کہ شریک با آنکہ فضل
 چہیست آخر کہ باین پیری و این ضعف بدن
 تاجہ خواہد کہ بدریوزہ گری خواستہ است
 تاجہ حال است کہ آتش ز نفس سے بارد
 این ہمہ غلغلہ آخر نہ بود بچہ
 حضرت حالی و شمس العمل البنگ
 تاجہ پیش آمدہ کین نامہ ان را بجمان

در نوشتیم چرا این ہمہ دشت و کوہ سار
 گر چه دل سے برداز دیدہ و دان این گلزار
 ہر کجائے گزری سبزہ بود یا شجار
 نفس پریم باین جملہ گریہا ز نہار
 کہ با دل بتوان بہست و توان گشت نشان
 ماکہ ہر تہم بصد رنج و گر سینه فگار
 اگر از نا صیبتہ حال سچوین آتار
 رہبر قافلہ ماست یہ ہر راہ گزار
 از علی گڑہ بہ و کن آید و جوید تیسار
 تاجہ دارد کہ ازین ننگ ندر و انکار
 تاجہ حال است کہ خون میچکد شش از گرفتار
 این ہمہ دلولہ بے صدف نہ باشد ز نہار
 دان و گردیدہ و رانی کہ بوندش انصاف
 در بدر گشتن دور یوزہ گری گشت شمار

شرح این قصہ جان سوز نہ گفتن تاکہ
 سوختم سوختم این سوز نہ گفتن تاکہ

ہن و ہن گوش بارید کہ می گویم باز
 داستانیکہ غم افزا بود ز ہرہ گزار

<p> مادر این ملک بودیم هر پاییز سر از همه را بودیم از نسبت مازیب و طراز ناگهان نقش در زلف خاک سپردیم رفت یکباره ز ما خرمی نعمت و ناز پاییز ماز حریفان در گریه و فغان کن پس پرده فلک بازی نو کرد آغاز بزم تعلیم باین در یافت طراز درس پارینه بتقویم کهن گشت انبار هدایت و فلسفه تازه بهر گشت و بهانه گشت کوتاه یک باره خنمای دراز جلوه پایش و در دیده نکردیم سران در ره منزل مقصود همان درنگ و تاز خواری افزد و حریفان در گریه و اعزاز شب بود کوه و افسانه دراز ست و دراز </p>	<p> فرصتی پیش زفته است که با شوکت و جاه تیغ اگر بود و گر نامه و قسطاس و قلم ناگهان شعبده تازه بر انگیخت سپهر بازی چرخ بدست و گری داد عثمان این قدر بود که در حلقه طاعت کیشان ما از آن جمله باین مرتبه راضی بودیم رسم و آئین حکومت روش تازه گرفت به علمی که جدید اند سر و کار افتاد جایگاه در هر باطرح نهادند کز و دفتر دانش با جمله بتاراج رفت بزم برهم شد و سر برنگرفتیم ز خواب ماهمان ست بخواب اندر و یاران در تا بجاییکه بهر پاییز و همسرفن مارا نتوانیم که این قصه غم شرح دهیم </p>
<p> مهربان گشت همانا بزم با غم گفتن که توان گفتن و هرگز نتوانم گفتن </p>	
<p> ناگهان رحمت حق پرده فکند از رخسار </p>	<p> روزگار همه بودند بدان خواب و شمار </p>

مردی از غیب عیان گشت و بیارن بید
می ندانم که یک با چه افسون بید
خلغلی خاست ز هر ناحیه و بر زن و کوی
سنگران نیز با فسانه اش از جا قند
الغرض انجمنی داد زیاران ترتیب
فکر کردند و با سباب مرض پی برزند
کین مرض را بجهان هست اگر درمانی
حالیا چاره جز این نیست که بنیاد نهند
پس بدر یوزه بر کوه باز شدند
رشته سعی و طلب گرچه بسی گشت و راز
لاجرم رویه شهنشاه و کن آوردند
داور داد گر خسرو استیلم دکن
بر ره و رسم شهنشاه چاره نوازی فرمود
آستین کرم افشانند و تو گوئی پیش
سبغی خاص عطا کرد و بفرمان بنوشت

دم گر می که ز رخ نیز برون داد شرار
می ندانم که چه عجز از نمودن گفتار
شوری افتاد بهر کشور و اقلیم و دیا
بسکه هنگام سخن سخن برده به کار
تا کند خسته دلان را بنوازش تیار
زان پس چاره آن در نمودند اطهار
غیر تعلیم نبوده است و نباشد زنهار
بیت علمی که کسان را بود از جهل
تا مگر کاسه شان پر شود از زرع یار
لیک افسوس که آماده نشد چاره کار
وان همه خستگی خویش نمودند اطهار
میر محبوب علیخان که بود خوش وقار
شاه را چاره نوازی بود آیین و شعار
ابر نیسان بر زمین در و گشت کرد شار
که بهر ماه راستند ز این مقدار

باری از فیض شکر آن مدر بر پا گردید
انچه مامی طلبیدیم میا گردید

دولت از پرده تقدیر چو شد چهره کشاید
طالبان هنراز هر جهت و ناصحتی
تا یکی حسرت غرقا طوطی و بغداد و خوری
طالبان شب همنه ماند معنی گشتند
گرچه امروز بدین آب و طراز ست ولی
آن بنا ماند رسیده است به اتمام و هنوز
لاجرم چاره این کار بستم از عقل
پس بشنود دهنش ز علی گدازه آخر
به نیایش بر دولت سلطان فقیه
از پس کز نش و تسلیم به آداب نیاز
شاه از لطف نثار نشستن فرمود
پس از آن معتمد شاه عماد الدوله
به ادب آمد و تقویع همایون بخواند
شماره ستورگران مایه فرستاد پیام
لیکن زین منزله جان بخش بخود بالیدیم
چون بامیش زاندازه خواهش بخشید
شاه تنهانه کرم کرد و نوازش فرمود

بهست آن مدرسه امروز بصدقه و بهای
جمع گشتند و گرفتند درش را و ادای
قدیم رنج کن و در حرم مدرسه آید
و امن تربیتش بهست مگر ظل مانع
نه توان گشت از اندیشه او بی پروای
خود ز سر رشته تعلیم نداریم غنائی
از ره چاره گری شد پدر کن را بنمای
کاروان شد سوای اقلیم و کن را بکار
هم به فرمان ادب پشت نمودیم و دنا
غرض مطلب بنمودیم و ستادیم بیای
امروز چون فوق ادب بود شستم به جای
که دبیر است هنر پرور و معنی پیرای
ماه همه گوش بر آوازش و او نکته سرا
کاینک آن مبلغ پیشینه دو چندان فرمای
غنیچه سان در بر باغ کعبه گشت قبا
بیش زاندازه خواهش دیش ابر خدای
که شدیم از همه اعیان و کن بهر ربا

<p>آسمان جاه فلک پایشیرالدوله وان وقار الامر ازیده اعیان دکن پایه مایه فروزند و گرم نمودند شائگان گشت توانی و ازین چاره نبود یارب آن باد که شه با همه اعیان و وزیر بعد ازین جمله دعا که پذیرا خدا</p>	<p>بازوی دولت و دستور شه و ملک آراست آن هنر پرورد انا دل و فرخنده لقا است شکر این منت و احسان چه توان کرد ادا خوشترا نیست که اکنون کنم آهنگ دعا تا ابد باشد در گردون بدش ناصیه خوش را اگر بد عاید کنم هست بچای</p>
<p>یعنی از نسبت آن شاه گرامی باشم شه نظام ست و زبید که نظامی باشم</p>	
<p>قصیده</p> <hr/> <p>۹۰</p>	
<p>دل پر حوصله آخر چو ز دعوی ماند راضیسم از نگه شوق که گوید همه باز مگر از زاهدان سرده - دلی و ام کنم خلش آبله و خارتاشان خوشیت راست مانا غلطی هست که آوازه شده است</p>	<p>تا که آرد که بدر تو شکیبامانند از زبان هر چه دم عرض تمنا ماند که منج همچو منش بیند و برجا ماند بگذارد که این عسیده - برپا ماند مهر - گویند بان عارض زیبا ماند</p>

بر سر پاپی جمال تو نگاهم گوئی
 آه از آن رنگ ندانمت که پس از کشتن غیر
 ناتوان جان خرم نیم رولب پیش گرفت
 ای مرغی بنود در نور خاک در او
 مست و پرورده - آناهیه یکیدن خواهیم
 نوبهاران همه ز گس بد مانند که چمن
 می میا شام و لب لعل می آلود - بپوس
 یک جهان شیفه طرز دل آسوست
 او بغارتگریم آید و من آن خواهم
 خضر - در دای غم تازه براه افتاد دست
 بگذران خلک که در کیشش توکل بنود
 صده افتاد که همچون غلطش کرد پشت
 پند می دادیم و نام تو بر دے ناصح
 چاد و پیشیر و آن رفتم و دایم که خرد
 ننگ همت بود آری - که زبان تازه کنی
 نیست جز دنی فطرت که باز از کمال
 صرفه بنود که همان بر روش پیشیر و آن

رهروی هست که از ضعف بهر جا ماند
 یک دو دم برخ زیباست تو پیدا ماند
 آه از آن غصه که بچپاره - بره و اماند
 مگر آن سجده که آماده به سیما ماند
 که لبیل تو از بوسه مسترا ماند
 بر جالت همه تن محو تماشا ماند
 کین گنده در روش عشق به تقوی ماند
 روضه خلد یکو تو همانا ماند
 کار مرغانی دهمش انچه زینما ماند
 مگذارید که غمبت زده - تنها ماند
 هر که امر وز - در اندیشه من در اماند
 کلبه ام بسکه بزینما به صحرا ماند
 تا بدین بدقت آن زهر گوارا ماند
 اندرین شیوه - نه با من مجدارا ماند
 هم از آن جرعه باقی که به مینا ماند
 چشم دوزی بمبتاعی که زینما ماند
 خامه - در راه سخن بادیه پیمایا ماند

داستان چند توان کرد ز محمود و ایاز
 گر نسیم از شکن زلف کشاید گر به
 اشک خود بر شکر انچه ز باران آید
 سفلہ را بستائے و بگوی که حبابه
 هرزه چند بھسم بانی و نیچی که بد هر
 گر چه بزحی این شعبده - پی بر خطیر
 لیک باین همه از کرے ہنگامہ آذ
 پستی طالع اذین بیش چه باشد کہ کسی
 شیوہ یح و غزل گر چه دل آراوشیت
 شعر اگر دامن دل می کشد با نگرست
 من ویزدان کہ اگر پایہ فن بر نکشند
 ہان و مان چند توان بود بہ تقلید اسیر
 پاے ازین دائرہ تنگ برون نہ کہ سخن
 جادہ مغر بیان گیر کہ این طرز نوی
 راستی در زوچنان پیک گفتار آراے
 ہتم بہ ہنجار نوی تازہ نواے کہ بشم
 بہش گر سخن از صبح بر انم گویم

تا بکے خود سخن از واقع و عذر اماند
 فکر را با توصد آویش ہیما ماند
 خون دل نام کنی ہر چه بہ مینا ماند
 کہترین بندہ او با جسم و دار اماند
 سخت خاتمہ دفتر انشا ماند
 کین نہ راز نیست کہ مستور دانا ماند
 نتوانست کہین ہرزہ روی - و اماند
 پاے در بند خطا ماند و عذر اماند
 بتدل گشت نہ چندان کہ گوار اماند
 لغتہ - گر نیست دل آشوب بغوغا ماند
 حیث باشد کہ سخن را بچمان جا ماند
 واسے آن کس کہ برہ سلسلہ پاماند
 خود محیطیت کہ ہر قطرہ بدریا ماند
 دلپذیر است و دل آویز و دل آرا ماند
 کہ فروغ اثر از فاصیہ - پیدا ماند
 بادایکہ - در آغوشش دلش جا ماند
 سحر آمد کہ جهان گرم تاشا ماند

<p>نشو و نشسته یسیم پر اگلده به چهلرمانده شب بخود پیچید و از غصه لبو و امانده دیر از ناله زنا قوس پر آ و امانده در غم سیمه و مسواک و مصلی امانده کوه از قهقهه کباب پر آ و امانده در میخانه بروی همه کس و امانده دشت و صحرا پر از آواز و غوغا مانده دو سه گامی رود و باز بره و امانده همچنان فارغ از اندیشه و امانده گاه محمود ز جانی خیزد و از پا مانده هم بست گردش گردن میسنا مانده که قلم در کف و آماده انشا مانده</p>	<p>مشتک شب جمله بتاراج رود و زدم مهر سحر از حبیب اُفتق سر بر نداشت اخذ آید از صحن جرم بانگ موزن در گوش رند با شیشه دی را چین گیر ووشیخ چمن از غلغل و مرغ جنبش افتد پاسپانان ز سر کچه وزه بر خیزند کار و انتباه افتند و جرس ناله کشند رهر نوشته که از رحمت و دشت بتا رند میخوار که از باده و دوشین سرست گاه سر بر زن از خواب و رود باز خواب دست در گردن معشوق چو نیز عاشق در چنین وقت به لغمانی آشفته کند</p>
---	---

الحق از شبلی آزاد به او نشد
زود بینی که اساس سخن از پا مانده

قصیده

متضمن حالات سفر و رم (مئی ۱۸۹۲ء)

<p>بهر تکمیل فن و هم پی تحصیل عبر روزگار نیست که میداشتم سنگ سفر</p>

فانح از حج و زیارت چو مرا کرد خدای
 گر چه من گرم طلب بودم و بس شغل
 دیر آن مایه شد آخر که حسودان گفتند
 روم گوی دو سه گامست کلین خام طبع
 ره چنین دور و دراز و سفر این مایه خطیر
 من درین غصه و غم خون جگر می خوردم
 اتفاقی عجیبی گشت مرا عهده کشا
 یکدوم به پیشتر که زانکه زغم کوس حیل
 چون ستوه آمدم از تپ بدل آمد که مرا
 عزم دیرینه بیا دآمد و گفتم چه خوشست
 اگر نلکه آنکه رفیق هست و هم آستانه را
 گفتیم این صحبت و این واقعه نا در است
 چون ازین داعیه مردم همه آگه گشتند
 همه را مهر بجنید و بدر دآمد دل
 دل بهجران منه و رسم و فارا مگذار
 روزی چند بیاسای و سپس سازید
 با خود از نقد و هم از امتعه آن مایه گیر

خواستم تا بسوی روم شوم راه سپهر
 لیک تا خیر بهیترت بفرمان قدر
 که فلان جز بهوس خام ندارد و سر
 بی تکلف بهیترت مبتست کمر
 چون میسر شود آنرا که نه زورست نه زور
 ناگهان شاهد مقصود و آید از دور
 که از دو هم و گمان نیز نمیداشت خبر
 بودم از رحمت تپ خسته دل و تفتنه جگر
 چاره جز نقل مکان هیچ نباشد را بدر
 که بیک حیل و دو تا کار برادر و اور
 هم درین عرصه با لگن و سیمیه هست سفر
 پس بعزم سفر از جای بستم مضطر
 هم بیاران و عزیزان وطن رفت خبر
 جمله گفتند که این رحمت بهیترت بهر
 و رنخواهی که کنشی پای ازین را گذار
 ساز و برگ سفر آن گونه که باشد و زور
 که اگر دیر بمانی نبوده هیچ خط

مصلحت نیست که این مرحله مناسب
گفتم این جمله گفت سید بود عین صلاح
مرد این مرحله گاهی که فراموشش نهاد
الغرض از رمضان بستم و ششم بود که من
او فدا دم بره کوه و میسا بان بچیند
ز حتمی صعب کشیدیم بکشتی دوسه روز
کس نیارست سرش باز گرفت از بالین
نمود مایه آزار - بکشتی - چیس
نان خورشش بود ز هر گونه میسا مارا
گرچه من زان می پالوده نیالودم لب
هفتم ماه منی چون بوسیدیم عدل
من فرو دادم در وی بشهر آوردم
کو هسار سیت که هر چند بلندست و فراخ
هر کجا میگزدی ریگ روانست و خفت
گه و تر سا که نزیل اندرین بقعه همه
مردم شمشیر که خود را به سحالی ناسند
نوار و بخت و تبه کار و سیه چرده و زشت

لاجرم خاد که نیز بهمراه بر
لیک طالب نبود و گرو نفع و ضرر
باز پس می نه کشد گر همه مرگ آر بر
گرم بر خاستم از جامی و شدم راه سپر
پس بکشتی نبشتم من دیاران و گر
لبیکه از موج بهر خطه شدی زیر و زبر
کس نیارست جدا کردتش از بستر
غیر از این منت سه روزه که نیست مضر
از کباب بره و مرغ و می و نقل و شکر
و گیران لیک علی الرغم ز دندی ساغر
کشتی آسود و بیند اخت زمانه لنگه
تا خبر جویم ازین مملکت از بد و خسر
لیک از سینه و گل نیست در و هیچ اثر
هر طرف می مگر می خاک سیاهست و حجر
بزبان عربی حشر ز دند یک
حیوان اند نه بل از حیوان هم بدتر
سفله و متهم و کج روش و بدگوهر

خویشتن را به عجب بسته و حاشا که عجب
 چون زبان همه تازی بود و هم چو عجب
 عاسیان در غلط افتند و گمان باز بند
 تخم و هم ریشه این نخل ز خاک جایش است
 شاگمه گشتی ما باز بر فستار آمد
 به سحر و نویر آمد و استاد و چنان زد و گشت
 این بهمان نهر عجیبیست که ز نسیان کاری
 بست فرنگ درازست و به پنا چندان
 مردی از اهل فرنگ که سپیشش ناست
 آن خرد و در چو در آغاز بدعوی برخاست
 مردمان سخره گرفتندش و گفتند که این
 از مسمی چار و هم بود که در پورط سعید
 در میان من و از ملط بیفتاد فراق
 پورط جایست که تا چشم نمک کار کند
 صد به بینی که با فرشته اینجا رایت
 شاگمه گشتی ما باز روان گشت و گشت
 من بساحل شدم و مردی از انبای حلب

این چنین خوار و زبون نشان سپند و داور
 نامشان بسته بود با لقب جد و پدر
 که مگر در نسب نسل ز معداند و مضر
 که درین جا به بار آمد و افتاند نمر
 تا بیک هفته گذر کرد و حجب الاحمر
 که ز کیفیت و حالش نشدم به پنج
 جز در افسانه پاریس نه شنیدیم و گر
 که دو واپور توانست از و کرد و گذر
 زده این نقش و در اقصای جهان گشت سحر
 که توان آمدن از عهده این کار بدر
 هر زده هست که فرزانه ندارد و باور
 بر سیدیم و نشستییم و ابور و گر
 زانکه راه من و او گشت جدا زین بهر
 ز ورق و گشتی و واپور بود و سرتا
 صد به بینی که در انداخته آنجا لنگر
 از ره یاقه و پس کرد به پیر و ممت
 هر گشت و هر ناحیه ام شد بهر

خوب جایست که ناخواسته در باز دودل
 موضعی خرم و سیری خوش و جای دلکش
 گبر و مسلم همه خوش جا به و موردن اندام
 جامه هاشان بعرپ ماند و درزی و لباس
 چون برون فرستم ازین جای و از آن جا فرو
 از مسمی نشان زدیم بود که گشتیم روان
 این همان جای قدیم است که در عهد ^{پیشانیان} مس
 حالادولت انگلند گرفت از ترک
 مسجد جامع و ایوانکه قبرس دیدیم
 روژوس و سکنه بره آمد و زان پیران
 من سوی شهر روان گشتم و یک یک دیدیم
 فرض آدینه ادا کردم و از بعد نماز
 مجلسی از فقها بود و در آن جا و هم
 زان یکی رو بن آورد که چونی چه کس
 گفتیم از بهت دم و از خوان ادب زله ربا
 گفت حالا سخن از متعه بهیفت توهم
 من پیاپی در مسمی زدم و مستمان

هر که سوزی بدش دارد و دردی بگر
 راه هموار و زمین پاک و مکان خوش نظر
 خاص و عامی همه گلگون تن و زیبا یک
 هیچ ندرتی از مسلمان نبود تا کافر
 پیش میسرفتم و باز هم بقفا بنو خط
 پس به قبرس رسیدیم بهنگام سحر
 سپهری رفت تبخیرشش و زرد فال ظفر
 لیک با صلح نه از یاد رس تیغ و تبر
 سیر این بقعه مرا بس عجب افزود و عجب
 کشتی استاد به از میسر و شبی بر و بسر
 مسجد و مکتب و بازار و ره و کوچ و دور
 در کتب خانه سلطانیم افتاد و گذر
 بحث از متعه بهی رفت و هم از قول عمر
 تا چیده بر زده دامن محنت بگر
 طریقی میسرم از هر جهت و هر کشور
 گر توانی - سخنی گوی و مشالی آور
 لب تحسین بکشاد پس از بحث و نظر

پس تازمیرودان گشتم و در عرض دوروز مختصر گفته ام این حرف تو هم میدانی	طی شد این راه و پایان برسد این دفتر که درین یادیه پس تنگ بود را بگذر
---	---

هر که جو یا بود از حال من در حمله من
بایدش گفت که این نظم بخواند یکسر

قصیده بهاریه - ناتمام

۱۸۸۸ ع

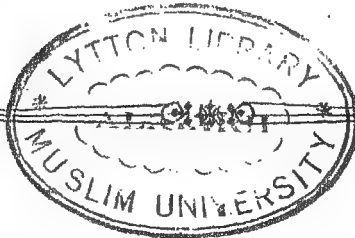
دوش این مرزده بگوش گل و ریحان آمد ابر گوهر همه افشانند چو گریان بگشت آب را سلسله برپای بستند موج لال چون میچنگان چهره برافروخت بیاض سبز بر زده از خواب - در رفت بخواب هر جایی که سر از آب برار و گوید عید نوروز بهار است که در خدمت گل می چید که بچین - گاه خراب جو بوی گل است که بر دوش صبا تکیه زده	که بهار آمد و بسیار بسان آمد گل همه ز بر برگند چو خندان آمد بسکه دیوانه دوش از طرف بیابان آمد سنبل آشفته ترا ز طره خوبان آمد بسکه باد سحرش مرصه جنبان آمد باید از سر تماشا می گلستان آمد سر و دوعر بیسان بر زده دلمان آمد باد صبح آمد و بر شیبه گلستان آمد من غلط کردم و گفتم که سلیمان آمد
---	---

آتش افروخت گل مرغ چرخ گشت خلیل	که بر آتش سوزنده گستان آمد
زین دوسه حرف فزون نیست مغان رهنمی	که بسا آمد - وابر آمد - وباران آمد
دور دور گل دل هست که در جوش طرب	زاهد از صومعه در می که همچنان آمد
بزم آراے گل افشان و قدح گیر که باز	آمد آن شوخ و چپ گویم بچسان آمد
رخ برافروخته و طره فروخته بدوش	جام در دست و گل دلاله بدمان آمد
طره پیشکش بسکه پیچید به پاس	هم بگرگام چوست افغان خیزان آمد
چون بیکباره نقاب از رخ زیبارداشت	تا چو گویم که چهار بر ایمان آمد
ادهمان یک نگاه ناز زیان کرد مرا	روزگار خرد و هوشش بپایان آمد

جام نئے داویدست من دانگه برود
غزلے تازه که آرایش دیوان آمد

مطلع ثانی

بر من این مایه بلا از لب جانان آمد
چشم آه بدر روی که زور مان آمد

مرثی

مرثیه

نواب ضیاء الدین خان مرحوم دہلوی متخلص بنیر
۳۔ اکتوبر ۱۸۸۵ء

گرم ہنگامہ شوای نالہ دل مان خبریں	از پی برہمی عالم اسکان بر خیزیں
تو ہم ای آہ جہان سوز بسا مان خبریں	ای خون باز بتاراج گریبان خبریں
چشم غم نایہ نشان خواست چو لوفان کون	
خون شوای دل۔ کہ تو ائمہ مسلمان کون	
دو جہان اینہم در ہم شد چون ست و چہیت؟	آسمان حلقہ ماتم شدہ چون است و چہیت؟
مہر داغ دل عالم شدہ چون است و چہیت؟	اختران۔ دید پر نم شدہ چون است و چہیت؟
شاہد روز بگر کہ؟ ہا ماتم نہشت	
از چہ بلیلای شب آشفقہ دور ہم نہشت	
تا چہیت این کہ دل از نالہ نیا سود ہنوز	ہمچنان زخم جگر بہت نکسوہ ہنوز
اشک از دیدہ براید بگر آلود ہنوز	آتش ہیست ہماکہ رود و دود ہنوز
فاش گویم کہ شنگوی زمان روی نہفت	

تیره شد و هر که میسر جهان رو گفت	
آن طراز سخن آن یوسف کنگان سخن	آنکه آراست ز نوزلف پرتشان سخن
آنکه صد پای نسب و دوازده بخشش شان سخن	آنکه لعل و گیسرافشان بدمان سخن
دو سه روزیست که از جام ابل مدوش است عالمی زو بسخن مانده و او خاموش است	
آن گران پایه که دودن مرتبه است سخن	نشانست که زدم کنگش همه جا دوست سخن
فیض او بین که باین رنگ باین دوست سخن	خواه او بود و تو ان گفت که هند دوست سخن
اینک از دست اجل جیب وجودش چاک است پایه فن بفلک برده و خود در خاک است	
علم و فن را بجهان داگر بود - نماند	نکت سنج سخن و دیده در پی بود - نماند
در جهان مقل بهر اثر می بود - نماند	لطم را خانه او بال و پری بود - نماند
ای سخن گریه بر دوزخ است باید کرد ای هنر رحم بجال تبخت باید کرد	
شلیا دست نه در دامن اداک بزن	شیشه صبر درین حادثه بر خاک بزن
ای جنون جیب و گریبان خرد چاک بزن	تو هم ای ناله سراپرده بر افلاک بزن
گر نه خون گشته بر گان ترم می آئی آتش را ییل بچه کار دگر می آئی	

مرثیه

مولانا فیض الحسن مرحوم سپاهپوری استاد مصنف
۱۸۸۷ء

<p>درین آتشوب غم عذرم بنگرنا له زن کریم بہ تحسین صوری چند بفریے مرناصح بہ مرکش - علم و فن درنا له باسن ہم نوا باشد دوتا غم دارم و ہر یک زدیکہ حسرت افزا تر خود این آتشوب و این بنگامہ از یاد غم نخواہد گئے بیخود بہ ہر ہسم گشتن کار بہر نالہ بہ یکبارہ بچن ہر ہسم زدی تا از میان رفتی</p>	<p>جہانے را جگر خون شد بہین تنانہ من کریم دہی بگذارتا در ماتم فیض الحسن کریم ہنر خوشن گریہ چون بی خویشتن کریم برکش کریم و انگاہ بر مرگ سخن کریم ہمان نوا باشد این غم تا درین دیر کہن کریم گئے بیخویش بر روز سیاہ علم و فن کریم سز و من گردین ماتم چہ شمع آج ہمن کریم</p>
---	--

چہ در دل داشتے تا از کہ رنجیدی چہ رفتی

ز ما بگستہ ای مولای ما آخر کجا رفتی

<p>چہ در دل داشتی آخر ز پاران بر کران بودن خود این را سہل می گوییم کہ ز ما دامن افتادگی نگویم من تو خود انصاف و ہذا از کہ نمی آید</p>	<p>دوسہ روزے و گریاہتہی آخر مہمان بودن بحال فن ہمی بایست آخر مہمان بودن عرب از زندہ کردن و انگاہ از ہندوستان بودن</p>
---	---

<p>نواہین نکستادری ذی فرمان نشان دادن بہنجاردی بر جادہ پیشینیان رفتن بکیمین از کجا سنجہ لطف طبع رنگینیت</p>	<p>بکشت از دین روح القدس را ترحمان بود بآہنگ حجازی یادگار پاستان بودن بناقصان ندامت چون پسندی ہزاران بود</p>
<p>کہ یارت بود آنجا باکدامی ہنشین خفتی ہنر را پایہ بالا بردی و خود در زمین خفتی</p>	
<p>ز بس در کار غم دل بودہ است دودہ ترسم سخن را این چنین شیرازہ بستن تاکہ توانہ با وج پایہ اش من خود ندیدم در جہان کس بود شور غریب اما باین ہنگامہ کے ماند صبا گر بگذری بر تربت پاکش بگو از من درودی پیشکش آوردہ ام باشد کہ بپذیری</p>	<p>بخاک تربت او لعل افشانیم و گوہر ہم پس از دوس دفتر معنی پریشان گشت جہان وزین پس مثل او ہرگز نہ بیند چشم اختر ہم غم مگرش روان فرست از آشوب محشر ہم کہ ای در شیوہ دانش مرا استاد در ہر ہم کہ شبلی خاک بوس گدازت بیوت و چاک ہم</p>
<p>ازین خواب گران آخر چو روز شہر بخیزی چہ صور شد من در ناالام۔ وقت است اگر خیزی</p>	
<p>مرثیہ</p> <p>جنرل عظیم الدین خان مرحوم</p> <p>۱۸۹۱ء</p>	
<p>تہا کے زعم نہان نگوییم</p>	<p>گویند گو۔ چہاں نگوییم</p>

<p>دارم جگر و دمه توانم از عسیده فلک تنالم از ناله دل اثر سخا جسم رفت آنچه ز دور چرخ بر من این جمله همه توانم اما در ماتم خان اعظم الدین</p>	<p>کافسانه پاستان نگویم از نیک و بد جهان نگویم از داغ جگر نشان نگویم یک حرف از ان میان نگویم نتوان کین داستان نگویم جز قصه خون چکان نگویم</p>
<p>آه از غم این چنین امیر شیر افکن و شیر و شیر گیر</p>	
<p>آه آن پرودش و بر زبالا آن زور سپیدی بازو آن دانش و عقل و هوش و ذوق آن کو به شرف نداشت مانند آوخ که چنین بلند جا به آه این چه جفاست کان پرودش آن بازو تیغ باز - افسوس آه این چه مصیبت است جانکا</p>	<p>آن پیکر درو و قد زیبای آن قره خسروی به سیبای آن حوصله و درایت و رای آن کو به هنر نداشت بهتای یکبار چنان بفتد از پای آلوده خاک و غن شود پای آن بنجه شیر گیر - ای دای آه این چه غمی است صبر فرسای</p>
<p>چون زین غم جانکد از گیرم</p>	

	گریم صد بار و باز گریم	
<p>یا تهن اوفتاد در چاه تا باز رود بسوی بنگاه بودند نشسته در کینگاه آن کج و نشان دون به نگاه شش تیر و کیخا نشد آه با آن همه زخمهای جانگاه پس طے بنمود پاره راه افسانه عمر گشت کوتاه</p>	<p>در خاک شد آن امیر و بیجا همان یکے به شب شد و خاست کم جو صلگان سفله چند کالسه چو در مقابل آمد یکبار بروکشاد دادند بر چو صبر چین نیکند بر خاک افتاد و باز رخاست آسودد می براه وزان پس</p>	<p>له در گوشت شده</p>
	<p>با صد سختی بهانه خاموش آن حجره بیارمید از جوش</p>	
<p>دین ناله مایکوشش بگیر از چهره نقاب خاک بگیر هم تیغ بدست و هم سپر بگیر چار آئینه وزره بگیر اقبال و سعادت و فخر بگیر آتش شود و ز نهاد بگیر</p>	<p>ای کشته ظلم بان خبر گیر این سه بخسوف می نیرزد بر خیز و همان بر سه پیشین ترکانه کلمه بفرق لبشکن مردانه خیرام و همسری را کیفر بستان و دشمنان را</p>	

برهم شده کار باز میگیر آن آئین را در گذر بزرگ	آنگاه بکار ملک پرداز آن رونق را هم پور باز آر
این جمله بکام دوستان کن زین لب در هر آنچه خواهی آن کن	
	

مشنوی ناتمام

۱۸۸۵ء

فوجت آن برگزیده اجاب
کای بریجی صلی بسر برزده
تاچه خواهی ز شاعری
داستانهای پاستان تاچند
تاچه سودست دهر زیان گفتن
دیده را سعدن گهر خواندن
دل بفسر محال خون کردن
دیر را روکش حرم گفتن
سحر و اعجاز را قهرین خواندن
سخن عشق هرزه چند است
اینچه! احوالیت - عشق و زبیدن
خود به بین! ارزشش بتان چه بود
آن بهار طرب زمانه چند

گفت روزی بمن ز روی عتاب
هرزه خون دل و جگر خورده
چند ازین ترهاست بمعین
شکوہ جور آسمان تاچند
مژده را بر خون فشان گفتن
داغ را هدیه جگر خواندن
وحشت آموختن جنون کردن
سفله را حریم جرم گفتن
و هم را بر تر از یقین خواندن
چاک را با جگر چه پیوند است
ساده را بجان پرستیدن
پیکری ساده - جان جان چه بود
راند زین گونه داستانی چند

<p>در سخن مهر و کین همی آیمخت لطف را با عتاب می آلود گر چہ رسم ز ساحر میگرد سخن او که متصل میرفت گفته اش را بجان پسندیدم خواهم اکنون عمنان بگردانم زین بساط کهن چو بر خیزم رسم دیرین را بر اندازم بد هم خلاق را فزون دگر تا بسنجی که با کمال سخن این روش گر قبول دوست بنود شاعر که نه همین سخن سازیت</p>	<p>زهر با انگبین همی آمیخت زهر را با قند ناب می آلود خویش تن خود فرونگر میگرد از ره گوش سوی دل میرفت او که می فرشتا ندوم چیدم رسم پیشینیان بگردانم پیکر تازه بر انگیزم در سخن طرح دیگر اندازم کرده ام ساز از غنّون دگر تنگی نیست در مجال سخن می توان جاده دگر پیمود که درین پرده گونه گون بازیت</p>
<p>طراز اندیشه نو کنم اکنون نشیندی که الحدایت شنبون</p>	
<p>دیباچه سیرة النعمان</p>	
<p>حماد و ستایش که بعنوان خوشست</p>	<p>لغت بهمان گونه همانان خوشست</p>

سجده اگر نیست زمین بوس هست دم ز مشربعت زن و هر شارباش سجده و تعظیم - ز هم بازوان پاچونی - بر تو نگیم هریم هیچ	شبی که گانیم و پیمیر پرست تا بخودی پای نگمدار باش هر چه ز بیش است و نکم - بازوان در ره الفت - که بود هیچ هیچ
--	---

تمهید

پای ز خلوت نه نهادم فرزند دل برم از خلق بافونگر شعبه تازه برانگیختن باد و دگر آرام و میسنا دگر غلغل در حلقه راز افنگم از می دوشین قدر سے تندتر هان بگر تا بجای فن میسزغم نیک نگه کن که چه بازیت این پایه فن تا کججا برده ام نامه بعل و گمرا پناشتن این بود آن مے که بهر جامیت جای غنبت لخت دل افشرد ام	من که درین دایره از دیر یاز باز برانم که درین داور خواسته ام طبع دگر بختن بزم دگر هست و تماشا دگر ز مزمه تازه باز افنگم باد و فسترم جلیان دگر زخمه که بر تار سخن میسزغم قاعده کسحط را زیت این پاچو درین معده که افشرد ام حزمت این کار نگمد اشتن کار من است این حد هر غنمیت دست اگر سوس قحج برده ام
---	---

<p>کان معانی همه کاویده ام غارت بتخانه بچین کرده ام خاک در میکده باخجستم دایه اگر از دگران خواستم فن سیر گرچه بود دلپذیر گرچه مستاع از دگر آورده ام</p>	<p>کین گرسه چند فراچیده ام تا صحنه چند گزین کرده ام کین مے صفائی بقسج ریختم چاره نه زو بود از ان خواستم نیست درو خود ز روایت گیر قطره ربودم گم آورده ام</p>
<p>گرچه مرا شیوه فن این نبود پیشتر اگر م طلب بوده ام بزم چو آن فردا ن ساز داشت لیک چو آن مطرب وساتی نماند بزم بطرب بزر دگر آراستم گرچه سرد برگ سخن دیگر است</p>	<p>حشر به آرد و زدن - این نبود با دیه پیایه عریب بوده ام ساغین با ده شیراز داشت بوئے از ان میکده باقی نماند خوشت تر از ان نیز که میخواستم شمع همان است و لکن دیگر است</p>
<p>باد کو ارا به نرزان تمام باده گلگون به سفالیه جام</p>	

مشنوی ناتمام

جون ۱۸۹۲ء

مقام قسطنطنیہ

قاصد فرخنده من ہاں تعالٰی	مَتَعَاذَ اللّٰهِ بِحَسَنِ النَّالِ
پیش رسیدت نفس کے ناگزیر	گرم زجاخیں زورہ ہند گیر
زور و دوسکرو عالم مکن	و نفسی راست کنی ہم مکن
دیدہ براہ اند عزیزان ہند	جملہ گرامی گنہ گران ہند
چون تو دوران بزم کشتی زمرہ	دایرہ گردند بگردست ہمہ
تاز حدیث تو شود بہرہ مند	ہر یکے از جابے جہد چون سپند
جملہ بدین جہنم کہ لے نیک خوے	حسرت از ان یار سفر کردہ گوے
تا بچہ حال ست و چہان ست خود	رفت چہا بر سرش از نیک و بد
بر روش دیدہ دوران میسید	یا کہ چو بہمان و فلان میسید
از پس این محنت و بوج مشگرت	از سفر روم چہ برداشت ظرت
بزم خوشی بود تماشا چہ کرد	کار بسے بود از آسنا چہ کرد
در صف دانش طلبان چون نشست	زان چہن تازہ بدامن چہ بست

<p> طی چو شود مر حله پرس و جوی کاسه همه گنجینه کشایان فن از کرم و اور بالا و پست هم بهمان طرز و روش میزیم گرچه خودم با سر و سامان نیم نیست سرانجام آراسه و اینکه پرسید که زان جلوه گاه هی چه توان گفت که ذوق سخن گرچه نخواهم که نشینم خموش گرچه بجز سر و سخن آماده ام بگذرا زین جسته و کمر پیس خوان سخن گرنه خود آراستم تندرستی بود خیر بیم هنوز باتو چگویم که چه سودیده ام </p>	<p> از من آواره بسیاران گوی صد زشیمان سر خوان فن حال من آن گونه که بایست نیست زنده ام و فارغ و خوش میزیم نازکش حاجب دوربان نیم این منم و گوشت تنهائے تا چه بود حاصل چشم و نگاه هر نفسم می برد از خوشتن فرصت آن کو که بیایم پوشش مست ترکیقت این بادیه ام خواب خوشی دیدم و دیگر پیس عذر بنده محو تماشاستم دیدن من باز و بخوابم هنوز شعبه دایمیش نظر چیده ام </p>
<p> بزم چو از جلوه زیبا پر است دامن چشم ز تماشا پر است </p>	

موسکب همايون

یسنی

بر آمدن امیر المومنین خلافت پناه فلک بارگاه بگذران

نماز عید الضحی

مهر چو از جیب افق سر کشید
و دیده پراز خواب چو برخاستند
طفل که این شیشه نداند درت
شیشه و آئین طرب تازه گشت
مژده رسید این که شیشه چاره ساز
تا پرد از خوان کرم تو شسته
بسکه عنان طلب انگیز گشتند
پیک نظر راه تماشا نیافت
جمده بصد شوق و بصد آرزو

خاست ز هر ناحیه گلستان عید
پیر و جوان جسمه تن آراستند
مادرش از مهر تن و روی شست
کوچه و بازار پر اوان گشت
زود بر اید باد اسه ساز
خلق برون ریخت ز هر گوشه
طفل و جوان بر سر هم ریختند
نقش قدم هم بر زمین جان یافت
سوی لیشک طاش نهادند رو

سرمه خاک ره شده خواستند
 از دو سو راه بکسب شرف
 مهر چو در هر جست افشانند نور
 گشت روان از پی هم خیل و فوج
 بود شکار همه از هم جدا
 پر توان اسلحه تانک
 با همه تکمین چو گذشت این گروه
 غلغله برخواست که بادا نوید
 داغ نه جبهه خورشید و ماه
 قاعده دولت و دین را مدار
 پیکر لطف و کرم کبریا
 خسرو لشکر شکن و قلعه گیر
 فاتحه دولت و طغرای دین
 شاه فلک کوکبه عبدالحمید
 قره شاه بی زجین آشکار
 مرکب شده پیش چو بگذشت پای
 طلعت شده باز چو بر تو فکند

جا بگذرگاه سپه خواستند
 خلق با کین ادب بست صفت
 کوکبه شاه عیان شد ز دور
 موج تو گوی که شکستی بوج
 هر همه را را بیت و پرچم جدا
 نور ہی ریخت بدامان خاک
 گشت بیکبار زمین پر شکوه
 مهر جاناتاب خلافت دید
 حضرت خاقان خلافت پناه
 آئین رحمت پروردگار
 سایه یزدان شد کشور کاش
 شاه فلک عتبه و گردون سریر
 زیب و ده افسر و تاج و نگین
 ایگده الله بنصره مزید
 حاشیه بوسان بی سیمین ویا
 خلق بیکبار در آمد ز جا
 بانگ دعا گشت ز هر سوی

<p> باد بکام تو زمین و زمان زنده بمان کن تو جهان زنده است سایه یزدان بجهان هم توئی هست ترا ناج خلافت بفرق هست برود دولت و دین را قرار زیب و طراز حرمین از تو هست آنکه بود شریع نبی را پناه بازوی اسلام قوی از تو هست باد بفرمان تو چرخ بلند </p>	<p> شور برآمد که بود تا جهان چرخ بدان مایه که گر زنده است زیب و طراز همه عالم توئی جمله بداند که در غرب و شرق آن توئی امر و زکر در روزگار تازگی بدر جبین از تو هست جز تو که هست ای شده انجم سپاه سرده دین نبوی از تو هست شریع بجاه تو چو شادان بچند </p>
<p> سکه اقبال بشام تو باد هر چه بگیتی است بکام تو باد </p>	<p> سکه اقبال بشام تو باد هر چه بگیتی است بکام تو باد </p>
<p style="text-align: center;"> ترکیب که </p> <p> در بزم دعوت منبعده (۶) و سبب ۸۹۲ که از طرف دانش آموزان کالج - بتقریب مبارکباد واپسی مصنف از سفر روم و شام ترتیب یافت خوانده شد </p>	
<p>که سفر یار سفر کرده ما باز آمد</p>	<p>قاصد خوش خبر ام روز نوا سا آمد</p>

<p>از سفر شبلی آزاده به کالج رسید دوستان مژده که آن بلبل خوش لودگر رفت هر چند بی بی سر و سامان آنا لفت کار آگهی و تجریت آورد و کیف هر کجا بود هر گوشه تمتع برداشت گاه با صد زشتیان او گشت قرین گاه در بزم فقیهان گران مایه رسید گاه با ساده دلان شیوه تقلید گرفت گاه در بیت مقدس به بر مفتحی شهر گاه در قاهره پنهان به تقاضای هوس دش از ذوق سفسر که چنیا سود و جذب به شوق دمی خصصت آرام نداد رویش گشت که امشب ندیمان تما</p>	<p>یا مگر بلبل شیر از به شیر از آمد اندرین تازه چمن زمزمه پرداز آمد شکر ایزد که باین برگ و باین ساز آمد رفتی مایه و گنجینه صد راز آمد هر کجا رفت بهر طایفه دم ساز آمد گاه با حاشیه یوسان شه انشا آمد گاه در حلقه زندان نظر باز آمد گاه با دیده دوران پرده دراز آمد از رخ شاہد فن پرده بر انداز آمد به تهنیت شد و در جلوه که ناز آمد یاد یاران وطن حوصله پرداز آمد لاجرم روی وطن کرد و نماند وین شرف مایه صد نازش و اعزاز آمد</p>
<p>بزم کاین جلوه و این فره و آئین دارد شکر ایزد که همان رونق پیشین دارد</p>	
<p>کالج امر و زبان فره و شان ست که بود پنهان تشنه لبان از غم او سیراب اند</p>	<p>بزم را اگر چه هنگامه جهان ست که بود جوی این فیض بدانگونه روان ست که بود</p>

<p>ایمن از غارت ایام خزان ست که بود هم چنان دیده حسرت نگران ست که بود هم چنان بردش انبوه جهان ست که بود هم چنان قبله دانش طلبان ست که بود پایه فن بهمان اوج و نشان ست که بود هم بد انسان هنر آموز بیان ست که بود شور و آوازه تکبیر و اذان ست که بود هم چنان مدرسه راز و روح در وان ست که بود همچنان سعی و طلب از ته جان ست که بود هم بان طرز نوی زعفران خوان ست که بود ورنه هر شیوه بسی بهتر از ان ست که بود ساتی بزم همان پیر مغان ست که بود</p>	<p>همچنان این چنین تازه علی الرحمه عدو ما بکایم و حسودان تنک حوصله را بسکه آوازه اش اطراف جهان را گرفت استاناش که بود مجمع ارباب کمال کار تعلیم بآن نظم و طراست که داشت یونین آنکه باشیوه گفتار آموخت هم چنان شام و بکر در حرم مسجد پاک هر یکی از بک و داریس و از ناله و مهر سبک وان دگر دیده و ران را که با سکول در اند شیل غنچه آن جعبه کش طرف بساط جمله زمین پیش که گفتم به نزل گفتم بزم و این گرمی هنگامه نیز زو بشگفت</p>
<p>تا جهان ماند و این گنج بد میت ماند یارب این ساتی و این بزم دل آرا ماند</p>	

❦

تشبیب و غزل

غزل ناتمام

اندازه وفا گرفت از جبین من از دوشم قبول تو فایغ نشسته ایم	خوانا مگر نبود خط سر نوشت ما ای آنکه خوب انشاسی ز زشت ما
دیگر	
صحبت مگرت بود باغیا که امروز عرض هزار هر دو جدا گانه توان خواست	ابرو تو یکباره فرو ریخت شکن را باغنه میا لایکه عریه فن را
دیگر	
بنده تازه بهر داوریش بود همس ایکه یک موکے نگنجد به بیان من و تو نه همین از مرده این رخنه بکارم افتاد	صد ره آن عریه جو داکین باز مرا جسوه بنام دزد من نیز بهر داور مرا ماجر اباست آبان چشم فسون ساز مرا
دیگر	
بهر غصه ی ده امشب رخصت به گمان نازی به تاراج نگاهش رفت - و حق در دست بابا زمی این مایه سیحانی آید مگر شبلی	که من یک قد و بالا چیده ام ذوق تماشای ز کف راپایه برتری هم آئین تقوی نگاه ست ساقی - ریخت جیه ز در قح را

<p>دیگر</p> <p>بهرس او تشنه گامان ستم ذوق عتاب را</p>	<p>همین تنه نگاه لطف را لذت شناس سستی</p>
<p>دیگر</p> <p>یافتند به ترکناز برخواست صد بار نشست و باز برخاست وز پهلوسه من به ناز برخاست تا شبلی پاکباز برخاست</p>	<p>چشم تو ز خواب ناز برخاست بیتاب چشم تو شعله آسا نشست نیازمند باغ غیر معموره عشق ماند ویران</p>
<p>دیگر</p> <p>ایک گفتمی رقص لعل - اضطرابی پیش نیست در نه زلف عنبر نیش پیچ و تاب بی پیش نیست بزم ماهم شاهد نقل و منوال پیش نیست خنده اش گرفت و گفت از ناز آبی پیش نیست</p>	<p>عمده ترست اینک از جنبش نگهداری زمین حسن را نازم - که هر موئی او است دست خنده و جور و کوشش و اعظا اگر خوش کرده داد - ازان به رحم که چشم چو سیل اشک نیت</p>
<p>دیگر</p> <p>وقت - اگر اس دل شب با هم سحری داشت خاکی که ز نقش قدم او اثری داشت کان ز گس مستانه بانیر سکر داشت کان نیز گس باسن و گم بادگری داشت</p>	<p>افسانه بخوان زو که شکید پیماوش جز سجده - متاع دگر از کس نه پذیرفت خود پی توان بر دوز دارستگی دل هت به گناه کند و حوصله بنگر</p>

<p>گویند که زین پیش فغان هم اثری داشت بیایه فضولی به متاع و گریه داشت تا بود در آغوشش جگر پیشتره داشت</p>	<p>پارینه حدیثی است به تسلیم چه از درد خون ریختن دیده ام از دولت دل بود ازین خدنگ مرگ است که شبلی</p>
دیگر	
<p>لخت دل باز بارایش مرگان برخاست تا بغارتگرے آن ز گس فغان برخاست گر چه بیچاره بسوداے تو از جان برخاست</p>	<p>عشق پر مایه و گریه عرض هنر میخواند در جهان هیچکس از عربه ایمین نه داشت بغلط هم بر شبلی نه نشستی کیار</p>
دیگر	
<p>نوبت دادری از غمزه بینانی هست غم انکسے ست که آبتن طوفانی هست کف خاکم هواے سردامانی هست آتش افروخته هندوی فسون خوانی هست چون بیدار آنکه هنوزم رفته جانی هست هندیان نیز قتمی هست و صفایانی هست</p>	<p>ذوق را خروده که در محکمه جور و گریه بگذر اے ابرزد عوسے که هنوزم بفره وسعت حوصله رسی عمل بین که هنوز خال جا کرده بران عارض روشن گوے داشت دعوی مسیحائی و از من بگذشت روشن شد ز نوا بنی شبلی کامروز</p>
دیگر	
<p>چاک با آنکه نجیبست بدامان در ساخت بادمان تو که هیچ است چه عنوان در ساخت</p>	<p>از وفا نیست در آئین جنون هم اثرے دل که با هیچ نمی ساخت ز آاده روی</p>

حاسد غله دون باتو سازد شبلی	ایچ دیدی که جُبل - باگل در یحان در خست
دیگر	
سنگ خاتمه و صومعه نتوان بودن ایکه از چاشنی لعل شکر خافتی	ایه تقدیر هست که بت خانه و لایز تراست گفته شبلی از ان نیز تکریر تراست
دیگر	
غمزه از گوشه چشم تو بر آید بیباک برسد کوی تو لغمانی آشفته زار	همچو ترکه که بناگه ز کین برخیزد شاد نشسته در سیم که مزین برخیزد
دیگر	
بماشا قدمی رخساره بفرای که من حشر این گرمی بر گامه کجا داشت مگر ز انجمن رفتی و چون دست ز گس بش که فغان کردم که ناله دگانه پیاد زاد - این همه غافل چه نشینی که در خو برویان چه جفا که نه بر من کردند	دام از دماغ تو در سینه گلستانی چند پرده برداشته انداز رخ تابانی چند همچنان باز بود دیده حیدرانی چند نغمه عشق سرودیم بدستانی چند سخت برق نگش خیزد من ایمانی چند در قیامت من و دست من و دامانی چند
دیگر	
آستان که باشد این که مرا شبلی از چشم یار افتادم	سجده بچیز است از جبین بچکه همچو اشک که بر زمین بچکه

دیگر

عالم همه بر هم زده فتنه چشیده است تا از جگر و سینه به پهلوی که نشست	بیهوده مرا عسب رده با پنج حرون بود دیدم که خدنگ نکه آغشته به خون بود
--	---

دیگر

گیم که بآن ز گس جادوند هم دل دل را زخم زلف کس - باز گزین زین پیش مرانیز دلی بود و شکیب	باغزه بیایک ندانم چه توان کرد میخواهم و یسکن نتوانم چه توان کرد شبلی مگر امروزه آنم چه توان کرد
--	---

دیگر

ماند لاله از جگر و اخلا خویش تو آمدی به بزم و من از خویش رفتم بر پاس دوست لعل و گهر کرده ام شار	هستم خندان خویشتن و هم بهار خویش نختم بباش تا بکشم اشتها خویش از دستتاری مژه اشک با خویش
---	--

دیگر

در شج سوز هجر شریک بهیم ما	من سحر فسانه چو ماند زبان شمع
----------------------------	-------------------------------

دیگر

در جسد گاه حسن دل پاره پاره را شینه ازان به ز گس رستانه بختم	شبلی نگر که تا بچپ عنوان فرو ختم شینه در به غنره پنهان فرو ختم
---	---

	دیگر	
خود گرفتیم که برفش نفروشم دل و دین چاکے از دست جنون بہرہ من باشد و گر	در بغارت بر آن نرگس قنار چہ کنم ارغانش نفروشم بگر میان کپنم	
	دیگر	
چون نبود چہ چہ تو نالہ و گریہ کار من مرگ و حیات در مذاق ہر دو پایہ ہم اند بہر خبر الی دو کون دامن سعی بزدند	کز دل و دیدہ ام کی نیست با اختیار من بر اثر خنہ ان رود بے رخ تو بہار من نرگس فتنہ زاسے او گردش روزگار من	
	دیگر	
نالہ من گرا نرسے داشتے زلزلہ قلعے صید خودم میگرفت دست من از کار نرسے - اگر	با آنکہ داشت از ہمہ اعضا گریستن یا رہا نیز سے داشتے اگر ز من آشفتن تر سے داشتے جاسے بہ طوق کے داشتے	
	دیگر	
ہوش میگفت بان فتنہ گر ہوش رہا ہے غمزہ - در کار شد اسے حوصلہ مان گرم بخیز جاسے راحت بنود سینہ پر بسوز - ایدل	ایکہ از جلوہ بیارام کہ آیم بر جانے ناز سہگامہ بیاراست تو ای صبر برباے آئی ددر سایہ مژگان ترم می آساے	
<p>مَکَلِیَہُ</p> <p>مَکَلِیَہُ</p>		

